

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnine in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 20.

V Ljubljani, 15. oktobra 1888. l.

XXVIII. leto.

Kako naj učitelj vpliva na vedénje šolske mladine zunaj šole.

Govoril pri okrajni učiteljski konferenciji za Ljubljansko okolico v 27. dan jul. t. l.
učitelj J. B a j e c.

Vsak vzgojevalec in učitelj ravnaj se po vodilu: „Ves uk, vsa omika brez značaja, brez moralične zavesti je le mlačev ter udrihanje po prazni slami“. Res se mladini more veliko, veliko vcepiti v glavo, in marsikdo se čudi, da se pri takej mladini more tolikanj storiti. S tem pa učitelj še ni zadostil svoji dolžnosti, niti tirjatvam, ki mu jih stavita vzgoja in pouk.

V vzgoji kakor tudi v pouku so si marsikateri možjé različni. Naturalisti trdé, da človek pride brez napake, popolnoma dober na svet brez slabega nagnenja. Humanisti pa zahtevajo od vsakega človeka, da se razvija do pravega značaja.

Trditi smem, da je torej glavna naloga naše šole tudi obrazovanje značaja, ki je važen in potreben faktor moralične zavesti.

Pri vsem tem pomni naj učitelj, da mora sam biti značajan mož. V življenji morajo ga voditi trdna načela, lepotiti ga mora pravi duh, ki naj veje v vsem njegovem ravnanji. Tacega učitelja učenci gotovo spoštujejo in ljubijo. Samo da ga vidijo, užé vedó in čutijo, kako jim je ravnati. Učencem je treba pred oči staviti vzglede plemenitega značaja ter jih navduševati za vse vrlo, spodobno in pošteno. Učitelj naj si torej prizadeva, da se učenec vedno ravná po dobrih in blagih načelih. Omenil sem v začetku, da se dandanes marljivi učenec v šoli veliko koristnega naučí, kar mu je za življenje neogibno potrebno. Pa kaj mu pomagajo vse véde, če pri učencu, zapustivšem šolo ne najdemo pičice o kaki moralni zavesti, koje važen faktor smo značaj zaznamovali. Res ima učitelj važno nalogo! Najtežavnejšo delo je Bog njemu izročil. Kajti njegova naloga ni samo ta, da bi učenca kolikor mogoče obogatel z védami, marveč važnejša je še ta, da mu blaží srce za vse lepo in dobro. Njemu samemu je tedaj mogoče, da vpliva na obnašanje učenca v šoli in zunaj šole.

Prvi gojitelji otrokovi so stariši. Pa ti navadno veliko bolj skrbé za telesno, nego za dušno hrano svojemu otroku. Kajti zanašajo se in naslanjajo na šolo, češ, tukaj se bode zbrihal. Kažejo mu: „V šoli bodeš moral biti priden, miren, ne bodeš smel lagati, — bodeš pa tepen“. Težavno delo in nalogo prepusté s temi besedami stariši učitelju, — češ — tukaj postane otrok iz volka jagnje, iz telička modrijan.

Kadar so stariši tako svojega otroka izročili materi šoli, se le malo več brigajo za njegovo obnašanje; ko mu mati o poludné prišedšemu iz šole dadó južino ali popoludan kos kruha, sinek, sedaj si pa dober! Le malokdaj slišimo vprašati: „Kako si se pa v šoli kaj obnašal? Si bil kaj kaznovan? Kako si hodil domov? Si se kaj pretepal? Čemu to?“ Tako si mislijo neumni stariši, saj hodi zdaj v šolo, hode užé v šoli kaznovan. Kadar pridejo stariši s učiteljem vkup, ga vprašajo: „Kako pa naš fant, naše deklè? Če sta poredna, le kaznujte ju, doma ne utegnemo!“ — Tako stariši vso oblast izročé učitelju. Moram pa reči, da je to pa tudi častno, kadar stariši najdražje svoje blago izročé možu, ki naj dobro vpliva na otroka, da ga ne bodo pozneje stariši obrekovali ter krivdo vsled hudobije sinove ali obnašanja hčerinoga učitelju pripisovali.

Kako bo li mogel učitelj tej želji starišev ustreči? To je težavno. Učitelj se mora z vsakim otrokom toliko seznaniti, da pozná vse njegove dobre in slabe lastnosti. Učitelj pa mora tudi glavno napako vseh učencev pred očmi imeti, da bode uspešno za njih obnašanje deloval. Ni misliti, da se učenec tudi zunaj šole lepo véde, ako je v šoli miren. Pri tem se marsikateri učitelj vára. Da so dandanes marsikoga oči obrnjene na obnašanje učencev zunaj šole, ker ljudje po obnašanji učencev učitelja in vrednost šole cenijo, naj bode torej glavni namen učitelju, da pazi in čuva na učence v oziru obnašanja tudi zunaj šole.

Koliko je berilnih vaj, ki učitelju kaj dobro služijo, da otroke opomni na to ali ono napako, da jih svarí ali vzpodbuja. Tako nahajamo v Abecedniku berilno vajo: „Uljudni dečki“. Tukaj učitelj kaj lahko dopové otrokom, kako se jim je obnašati, da bodo uljudni do vsacega. — Berilna vaja: „Bodi pošten“ — učitelju kaj dobro služi, da učencem poštenost na srce polaga, tako tudi v Drugem Berilu: „Bodi prijazen in postrežljiv!“ Berilna vaja: „Lažnjivec“ jasno razodeva, kako grda je laž. Iz berilne vaje: „Povračilo“ se otrokom kazni zaradi neusmiljenja do živali živo pred oči stavi. Lep vzgled posname učitelj učencem, kako jim je usmiljenim biti do revnih ljudi, iz berilne vaje: „Bodi usmiljen!“ V berilni vaji: „Spodobno se obnašaj!“ pa nabajaš lepo priliko, da učencem poudarjaš, kaj je lepo in spodobno, kaj pa lepemu obnašanju nasprotno. — Prevzetnosti, grde napake premožnejih nekaterih otrok se dajo posebno dobro njeni žalostni nasledki in kazni predstaviti iz berilne vaje: „Ne zaničuj darov božjih!“ Še veliko pregovorov in izrekov ima učitelj na ponudbo, da iz njih zajema nauke o obnašanji otrok zunaj šole. — Tako more učitelj v šoli mnogo, mnogo storiti, da se učenci polagoma navadijo lepega obnašanja.

Rekel sem, da mora učitelj poznati napake svojih učencev. Čemu? Koliko je učencev, ki v šoli mirno sedé kakor okamenel; zunaj na prostem pa počenjajo marsikatero nerodnosti, da jih morajo drugi ljudje svariti. Vsakdo bo rekel: „Šola je kriva; dokler ni hodil naš fant v šolo, je bil priden, sedaj ga pa ni ugnati“. Naj torej učitelj pri vsaki taki berilni vaji porabi priliko ter učencem priporoča lepo obnašanje zunaj šole. „Zunaj šole vas gledajo ljudje, kar počenjate“. — Učitelj naj nadalje tudi vsak dan poprašá učence: „Kako ste šli v šolo? kako pa včeraj po šoli domov gredé?“ — Nagajivca in razgrajalca naj učitelj ostro posvarí; če se to zgodí drugikrat, naj ga ostro kaznuje. — Dobro je pri vsakej takej priliki povedati otrokom kak vzgled; kajti ta jih bolj pretresne, nego vsako ostro svarilo. Tako učitelj užé v šoli veliko stori za lepo obnašanje učencev zunaj šole. To pa še ni dosti. Čaka ga še nekaj težjega. Ker je njemu izročena šolska mladina občine, naj tudi osobno čuva nad njo, da se sam prepriča, kaj se pri njegovem krdelu zunaj šole godí. Ljudem je le malo mar, da se tudi otroci potolčejo potoma; smejejo se rekoč: „To je šola, strahu nimajo!“ Prvo je vselej treba, da učitelj gleda, kako hodijo otroci iz šole v šolo. Kaj se pri otrocih potoma

vse ne zgodi? Čestokrat pridejo tožbe, kako se dečki med sabo trgajo in bijejo ali kamnjajo, da jih morajo drugi ljudje svariti. Dečki se zaganjajo v deklice, zaprečujejo jim pot ter jih na vsakaki način ovirajo na poti. Kdo je kriv tej norosti in paglavosti? Učitelj nosi vrečo krivde na hrbtu. (Konec prih.)

Knjiga Slovenska.

§. 43.

Hrvatom pričénja se nova doba v slovstvu z Ljudevitom Gajem, kateri (r. 1809, u. 1872) je deloval vzlasti od l. 1830 do 1848 ter s svojimi sotrudniki na dan pripravil mnogo stvari o nekdanjem slovanstvu ter posrednje i o staroslovenščini. Spisavši „Kratka osnova horvatsko-slavenskoga pravopisanja v Budinu“ l. 1830, jel je v Zagrebu l. 1835 izdajati v kajkovskem narečju in pravopisju „Novine Horvatske“ s prilogo literarno „Danico Horvatsko“, kar je pa že naslednje leto 1836 prekrstil v „Narodne Novine Ilirske i Danico Ilirsko“ ter vredoval v jeziku štokavskem pa pravopisu českem, ki se po njem zove Gajica ali Gajejica (Jezičn. XVIII. 1880 str. 15—21).

Fran Kurelac (r. l. 1811, u. 1874) bil l. 1849—1853 profesor hrvatskega jezika na gimnaziji Reški, l. 1860 staroslovenščine v semenišču Djakovskem, mož izviren v vedah pa tudi v vedenju i pisanju. V knjižici „Recimo koju“ l. 1860 govori mnogo i jako laskavo o Slovencih, Srbih, Slovaciht itd., o sv. Cirilu i Metodu pa o čestitem jeziku staroslovenskem. Zanimljivi so spisi njegovi i prevodi p. Fluminensia, Pokorni psalmi, Pesni narodne, Stope Hristove l. 1868 itd., ki se brez staroslovenščine celó razumeti ne dajo. Jezikoslovnih razprav nekaj se nahaja v Radu l. 1868—73. Viekopis Fr. Kurelca priobčil je A. Veber (Rad XXIX. 1874).

Ivan Kukuljević Sakcinski r. l. 1816 v Varaždinu, župan, arhivar, predsednik Matici hrvatski itd. Pisati je jel v Gajevo Danico in v Novine Ilirske, posebej dal knjig mnogo na svetlo, nektere občnega pomena slovanskega, pa tudi gledé jezika staroslovenskega na pr. Trublja Slovinska, Malo zercalo naroda Slavjanskoga, Slavjanke l. 1848; z drugimi vred vstanovil družtvo za jugoslavensku povéstnicu i starine, v čegar izvestjih (t. j. Arkiv) je priobčil dokaj važnih razprav. Bibliografija Hrvatska l. 1860. 1863. Slovnik umjetnikah jugoslavenskih l. 1858 . . Monumenta historica Slavorum meridionalium, v kateri zbirki se nahajajo stare listine glagolske in cirilske. Tisućnici slovjenkih apostolah sv. Cirila i Metoda l. 1863 je spisal „Uvod“ itd. —

Ivan Berčić (Brčić) r. 25. maj. 1824, svečenik, kanonik zborne cerkve sv. Jerolima slovinskega v Rimu i prvostolnice v Zadru, profesor bogoslovja i cerkvenega jezika slovanskega v semenišču Zadarskem, u. 24. maj. 1870. Njegove so knjige na pr.:

Chrestomathia linguae veteroslovenicae caractere glagolitico e codicibus, codicum fragmentis et libris impressis. Edita a presb. Joanne Berčić. Praga. Prostat Jaderae. 1859. 8. XXIV. 162. O staroslovenščini ima po Miklošiču imenitno geslo in opazko: „Lingua palaeoslovenica tum propter formas grammaticas antiquissimas, tum propter utilitatem, quam in explicandis vetustioribus monumentis non solum Bulgarorum, Serborum et Russorum. sed etiam ceterorum Slavorum praebet, inter slavicas linguas primum obtinet locum (Lex. l. sloven. vet. dial.)“. — „Diese ehrwürdige (altslovenische) sprache bildet den mittelpunct slavischer sprachforschung, weil sie, ohne gerade mutter aller slavischen sprachen zu sein, doch die älteste form derselben, und in dieser für alle tochter- und schwestersprachen, die tiefste regel bewahrt hat. (Vergl.